РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

З А К О Н

за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража

В сила от 01.06.2009 г.

Обн. ДВ. бр.25 от 3 Април 2009г., изм. ДВ. бр.74 от 15 Септември 2009г., изм. ДВ. бр.82 от 16 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 27 Април 2010г., изм. ДВ. бр.73 от 17 Септември 2010г., изм. ДВ. бр.81 от 18 Октомври 2011г.

§1. В **чл. 64** се правят следните изменения и допълнения, както следва:

1. в алинея 1 след думите „добро поведение“ се добавят думите „които показват, че се поправят и“

2. алинеи 3 и 4 се отменят;

3. в алинея 5 думата „ал. 2“ се заменя с думите „ал.1 и 2“, а думата „затвора“ се заменя с думите „затворническото заведение“;

4. създава се нова алинея 5а със следното съдържание:

„(5а) Предложението на началника за преместване на лишения от свобода по реда на ал.1 и 2 се придружава от доклад на комисията по изпълнение на наказанията, съдържащ информация относно поведението на осъдения и оценка на същото.“

5. В алинея 6 думите „ал. 4 и“ се заличават, а думите *„което не подлежи на обжалване“* се заменят с думите *„е окончателно“*.

§2. В **чл. 66** се добавят **нови алинеи 4, 5 и 6** със следното съдържание:

(4) Замяната на режима на изтърпяване на наказание по предходните алинеи се извършва по предложение на началника на затворническото заведение с решение на окръжния съд по местоизпълнение на наказанието.

(5) Предложението на началника за замяна на режима на изтърпяване на наказанието на лишения от свобода по реда на ал. 1 се придружава от доклад на комисията по изпълнение на наказанията, съдържащ информация относно поведението на осъдения и оценка на същото.

(6) В случаите по ал. 4 окръжният съд се произнася еднолично с решение, което е окончателно.

§3. В **чл. 67** се добавят **нови алинеи 4, 5 и 6** със следното съдържание:

(4) Замяната на режима на изтърпяване на наказание по ал.1 и 2 се извършва по предложение на началника на затворническото заведение с акт на окръжния съд по местоизпълнение на наказанието.

(5) Предложението на началника за замяна на режима на изтърпяване на наказанието на лишения от свобода по реда на ал. 1 се придружава от доклад на комисията по изпълнение на наказанията, съдържащ информация относно поведението на осъдения и оценка на същото.

(6) В случаите по ал. 4 окръжният съд се произнася еднолично с решение, което е окончателно.

§4. В **чл. 69** се правят следните изменения и допълнения:

1. Алинея 1 придобива следния вид: *При преместването на лишени от свобода от затворническо общежитие от открит тип в затвор или в затворническо общежитие от закрит тип по реда на чл. 64, ал. 2 съдът постановява осъденият да изтърпява наказанието при строг режим.*

2. Алинея 2 се отменя.

3. В алинея 3 след думите „бъде заменен с общ“ се добавят думите „по реда на чл. 66, ал. 1“

§5. В **чл. 70** се правят слените изменения.

1. алинея 2 се отменя.

§6. В **чл. 74 ал. 1** се правят следните изменения:

1. Отменят се точки 1, 2, 3, 4, 5.

2. Създава се нова точка 5а със следното съдържание:

„5а. изготвя доклади и оценки на поведението на осъдения в посочените от закон случаи“

§7. **Алинея 2 на чл. 74** се отменя.

§8. В **чл. 77** се правят следните изменения:

1. Алинея 1 придобива следния вид:

„ (1) Изтърпяването на наказанието лишаване от свобода задължително се съпровожда с подходящ, съответно заплатен обществено полезен труд.“

2. Алинея 2 се отменя.

2. В алинея 3 се заличават думите „стимулира и“.

§9. В **чл. 78** се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал.1 след думите „*реда и хигиената*“ се добавят думите „*с продължителност на работното време поне 4 часа дневно при 5-дневна работна седмица*“ и се заличават думите „*определена част, но не по-малко от*“

2. Алинея 2 се отменя.

3. В ал. 3 след думите „по задължение за издръжка“ се добавят думите „*и задължение за изплащане на обезщетение за нанесените вреди от престъплението“*.

§10. В **чл. 80** се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 1 се добавя **т.5** със следното съдържание:

„5. изграждане и поддържане на инфраструктурни обекти“

2. В алинея 2 думите „зачита за намаляване срока на наказанието“ се заменят с думите „отчита при определяне степента на поправяне и превъзпитание “

§11. В **чл. 86** се правят следните изменения и допълнения:

1. В алинея 2 се заличава текста „възходящи, низходящи, съпруг, братя и сестри“

2. Създава се нова алинея 2а със следното съдържание:

„(2а) Лишените от свобода могат да получават една хранителна пратка месечно“

3. Алинея 3 придобива следния вид:

„По изключение лишените от свобода могат да получават предмети, които да ползват. Ако се установи, че предметът представлява опасност за здравето и живота на лишените от свобода, същият не се предоставя на затворника. Редът

за проверката на безопасността на предметите се определя от началника на затвора.“

4. Създава се нова алинея 4 със следното съдържание:

„Ограничението по ал. 3 се прилага и при получаването на хранителна пратка по реда на ал. 2а“

§12. Алинея 3 на чл. 90 се отменя.

§13. В **чл. 98** се правят следните изменения и допълнения:

1. Първото изречение на ал. 2 се заличава.

2. Алинея 8 придобива следния вид:

*(8) Наградата домашен отпуск до 5 денонощия може да се дава само на лишени от свобода на лек и общ режим, които изтърпяват наказание в затворнически общежития от открит тип***.**

3. В алинея 9 след думата „специален се добавят думите „и строг“.

§14. В **чл. 99** се правят следните изменения и допълнения:

1. В алинея 1 преди думата „заповед“ се добавя думата „мотивирана“, а думата „затвора“ се заменя с думите „затворническо заведение“.

2. Създават се две нови алинеи – 1а и 1б със следното съдържание:

(1а)Преди да бъде изпълнена всяка заповед, с която се дават награди по чл. 98, ал. 1, т. 6-9, подлежи на предварително одобрение от главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията.

(1б)В случаите по ал. 1а мотивираната заповед се изпраща на главния директор, придружена от доклад на комисията по изпълнение на наказанията, в който подробно се описва поведението на лишения от свобода, който е посочен за получаване на награда.

§15. В **чл. 100** се правят следните допълнения:

1. В алинея 1 след думите „вътрешния ред“ се добавят думите „задълженията на лишените от свобода, произтичащи от нормативен акт“

2. В алинея 2 се добавя нова т.8 със следното съдържание:

8. отклонение от задължението по чл. 77, ал.1 за полагане на заплатен обществено полезен труд.

§16. В **чл. 102** се добавя нова алинея 3 със следното съдържание:

(3) За нарушения на чл. 100, т.4, 6, 8 се налагат наказанията по чл. 101, т.7,8.

§17. В **чл. 107** се добавя нова алинея 3 със следното съдържание:

(3) Алинеи 1 и 2 не се прилагат в случаите, които лишените от свобода е извършил нарушение по чл. 100, т.4, 6, 8.

§18. Алинея 2 на **чл. 174** се изменя, като настоящият текст се заменя напълно със следния текст:

(2) *Условията за охрана на лишените от свобода, които работят по обекти на юридически и физически лица по реда на ал.1, се осигуряват и финансират от Държавно предприятие „Фонд затворно дело“.*

МОТИВИ

към проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража

В настоящата си редакция Законът за изпълнение на наказанията и задържането под стража не създава достатъчно ефективна правна рамка за регулиране на отношенията във връзка с изтърпяване на наказанието лишаване от свобода. Затова е необходимо същият да бъде изменен и допълнен в четири ключови области, а именно: преместване на лишените от свобода и промяна на режима на изтърпяване на наказанието;правомощия на комисията по изпълнение на наказанията; права и задължения на лишените от свобода; мерки за поощрения и дисциплинарни наказания.

I. Преместване на лишените от свобода и промяна на режима на изтърпяване на наказанието:

Преместването на лишените от свобода, тогава когато същите демонстрират добро или съответно лошо поведение, следва във всички случаи да се извършва въз основа на съдебен акт. Понастоящем единствено преместването от затворническо заведение от открит тип в затвор или затворническо заведение от закрит тип се извършва с акт на окръжния съд по местоизпълнение на наказанието /арг. от чл. 64 ал. 4 във вр. с ал.2 ЗИНЗС/. За да се гарантира безпристрастност при вземането на решение за преместване на лишен от свобода от затвор или затворническо заведение от закрит тип в затворническо заведение от открит тип, следва преместването и в този случай да се осъществява въз основа на съдебен акт. Същевременно, за да се подпомогне и улесни работата на съда, е необходимо процедурата по преместване да бъде доразвита, като към всяко предложение за преместване бъде прикрепен доклад на комисията по изпълнение на наказанията, който да дава ясна и недвусмислена информация относно поведението на лишения от свобода и съответното наличие на предпоставки за осъществяване на преместването.

Промяната на режима на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода следва във всички случаи да се осъществява въз основа на съдебен акт. Само по този начин ще се гарантира безпристрастността при вземане на решението за промяна на режима на изтърпяване на наказанието на лишено от свобода лице. По-благоприятният режим предоставя по-добри възможности за изтърпяване на наказанието, в това число и за получаване на награди, свързани с ползването на домашен отпуск. За това е необходимо преминаването към по-благоприятен режим да се санкционира от съдебен орган. Допълнителен аргумент в тази връзка черпим от реда за определяне на първоначалния режим на изтърпяване на наказанието. Щом първоначалният режим се посочва от съд, то следва всяко по-нататъшно изменение на режима да се осъществява въз основа на съдебен акт.

Следва да се отбележи също, че предпоставките за преместване на осъденото лице в затвор или затворническо общежитие от закрит тип съвпадат с предпоставките за промяна на режима към по-неблагоприятен. В тази връзка, щом лишеният от свобода е демонстрирал укоримо поведение, което е достатъчно за преместването му от открито затворническо общежитие в затвор, то не съществува основание за запазване на по-благоприятния режим на изтърпяване на наказанието, каквато възможност предоставя към момента разпоредбата на чл. 69 ЗИНЗС.

На следващо място трябва да отпадне задължителната промяна на режима от лек на общ преди да се осъществи преместването на лишения от свобода от затворническо общежитие от открит тип в затвор или затворническо общежитие от закрит тип, закрепена в чл. 70, ал. 1 ЗИНЗС. Доколкото са налице предпоставките за преместването на лишения от свобода, заедно с преместването ще бъде променен и режима на изтърпяване на наказанието. По аргумент от §4 от настоящия законопроект този режим ще бъде строг.

II. Правомощия на комисията по изпълнение на наказанията:

Правомощията на комисията по изпълнение на наказанията трябва да бъдат изменени с цел същата да изпълнява преимуществено консултативни функции, доколкото тя най-добре има възможност непосредствено да наблюдава поведението на лишените от свобода. Затова на комисията следва да бъде възложено да изготвя доклади и оценки на поведението на затворниците, които да бъдат използвани при вземане на решение за преместване на лишения от свобода в затворническо заведение от по-лек/по-тежък тип и при промяна на режима на изтърпяване на наказание. Същевременно комисията по изпълнение на наказанията не следва да разполага с възможността да взема самостоятелни решения по преместване или промяна на режима на изтърпяване на наказанията, защото е целесъобразно тези действия да се извършват по съдебен ред.

III. Права и задължения на лишените от свобода:

Член чл. 41, ал. 1 НК предписва, че изтърпяването на наказанието лишаване от свобода задължително се съпровожда със заплатен обществено полезен труд. При тълкуване на разпоредбата се достига до заключението, че по време на изтърпяване на наказанието си лишените от свобода са задължени да полагат труд. Аргумент в полза на този извод черпим и от чл. 67 ЗИНЗС, според който една от предпоставките за преместване на лишения от свобода в затворническо заведение от по-тежък тип е именно системното отклоняване от работа. Предвид изложеното настоящата разпоредба на чл. 77 ал. 1 ЗИНЗС, според която лишените от свобода имат право на работа, противоречи на чл.41, ал. 1 НК. Това правило създава условия за лишените от свобода да се отклоняват от работа, което не следва да се допуска. Важно е чл. 41 ал.1 НК да бъде прилаган и полагането на заплатен труд от всички затворници да се установи както като тяхно право, така и като тяхно задължение, отклоняването от което води до съответните санкции.

Полагането на заплатен обществено полезен труд от всички лица, изтърпяващи наказание лишаване от свобода, ще допринесе за тяхното поправяне, като същевременно ще ги подготви за живота извън затворническото заведение. На следващо място, чрез полученото възнаграждение лишените от свобода ще могат да посрещнат задължението за т.нар „кръвнина“ - обезщетение за нанесените вреди от престъплението. Понастоящем има данни, че затворниците се отклоняват от полагането на труд, тъй като не желаят да изплащат горепосоченото обезщетение.

Задължителното полагане на труд от всички лица, изтърпяващи наказание лишаване от свобода, предполага да се създадат условия за работа на затворниците. Затова е важно юридическите и физически лица, които са заявили желание да вземат затворници на работа, да не бъдат демотивирани и поставени пред административни и оперативни трудности. Според действащата към момента уредба, разходите по охрана на затворниците, наети от юридически или физически лица, се поемат от работодателя. За да се насърчи наемането на затворници в тази хипотеза следва назначаването на охрана да бъде финансирано от Фонд затворно дело, а не от работодателя.

Според действащата уредба лишените от свобода имат право да получават предмети по време на свиданията, които да държат при себе си. Тази привилегия е неприемлива, тъй като предметите биха могли да се използват не по предназначението им и по този начин да бъде създадена опасност за лишените от свобода. Пример в това отношение е случаят с обесилия се с кабел на телевизор немски гражданин. Затова е допустимо лишените от свобода да получават предмети по изключение и ако се установи, че тези предмети създават опасност, същите да бъдат иззети.

IV. Мерки за поощрения и дисциплинарни наказания:

Една от най-големите награди, които лишените от свобода могат да получат за доброто си поведение е домашен отпуск до 5 денонощия. Предоставянето на наградата поощрява поправянето и ресоциализацията на лишения от свобода. Според действащата към настоящия момент уредба тази награда може да се предостави на лица, изтърпяващи наказанието лишаване от свобода при строг режим, които са изтърпели фактически една година от наложеното наказание, както и на лица при общ режим, настанени в затвори или затворнически заведения от закрит тип. Следва да се отбележи, че при първоначален строг режим се поставят лица, които са извършили умишлено престъпление, за което са наказани с повече от 5 години лишаване от свобода. В тази група се причисляват и тежките престъпления. Така на практика едно лице, което е извършило тежко умишлено престъпление, може да бъде наградено с 5 денонощия домашен отпуск и по време на ползването на домашния отпуск същото лице може необезпокоявано да извърши и друго престъпление. Примерите в тази връзка са многобройни. В тези хипотези предоставянето на награда домашен отпуск до 5 денонощия е недопустимо, тъй като по този начин се застрашава обществения интерес и се нарушава превантивната функция на наказанието.

Затова тази награда следва да бъде предоставяна само на лица, които изтърпяват наказанието си при лек или общ режим, единствено в затворническо общежитие от открит тип.

Наградите по чл. 98 ал. 1 т.6 – 9 ЗИНЗС предоставят свобода на придвижване на лишените от свобода извън съответното затворническо заведение, което поставя под въпрос постигането на целите на наказанието и най-вече превенцията на по-нататъшното извършване на друго престъпление. Затова тези награди трябва да се дават при съблюдаването на по-строга процедура, като всяка заповед за предоставяне на някоя от горепосочените награди следва да бъде предварително одобрена от главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията.“

С оглед правилното тълкуване на чл. 41, ал. 1 НК, предписващ задължителното полагане на труд редом с изтърпяване на наказанието, следва да бъде предвидена и санкция за неизпълнение на задължението за полагане на труд. Отклонението от полагане на труд трябва да бъде санкционирано като тежко дисциплинарно нарушение, което ясно свидетелства за липсата на желание за поправяне у лишения от свобода. За да бъде научен да спазва правилата в затворническото заведение и превъзпитан, лишеният от свобода, който неколкократно и в тази връзка системно се отклонява от полагането на труд, трябва да изтърпи най-сериозното дисциплинарно наказание - изолиране в наказателна килия. В обобщение това наказание следва да бъде налагано за всички тежки дисциплинарни нарушения в това число завръщането след срока на домашния отпуск, опити за бягство и отклонение от местата за лишаване от свобода. Възможността да бъдат наказани с престой в наказателна килия ще възпира лишените от свобода да извършват тежки дисциплинарни нарушения.